

Magazine - N° 4

Het NICC is een vrij jonge en een relatief kleine wetenschappelijke instelling, en toch zijn we in criminalistiek en in criminologie zeer actief.

In dit 4^e nummer stellen we u dan ook graag voor aan onze jongste telg; het labo Glas, vertellen we iets meer over kwaliteit, gaan we internationaal voor de uitwisseling van DNA-gegevens en staan we even stil bij de vergoedingen voor juridische tweedelijnsbijstand.

Veel leesplezier

Jan DE KINDER
Directeur-generaal NICC

SCHERVEN BRENGEN GELUK

KWALITEIT BLIJFT TOPPRIORITEIT

**NICC START MET INTERNATIONALE
UITWISSELING DNA-GEGEVENS**

Federale Overheidsdienst
Justitie

SCHERVEN BRENGEN GELUK

Maak kennis met onze jongste telg: het labo Glas

Op een plaats delict zijn er heel wat zaken die onderzoekers op het juiste spoor naar de dader kunnen zetten. DNA, kogelhulzen, de kledij van eventuele slachtoffers, ... Maar wist u dat ook glasscherven vaak een eigen verhelderend verhaal vertellen? Onderzoeker Marc Lannoy neemt ons mee op sleeptouw binnen deze relatief nieuwe én dus nog niet zo bekende expertise van het NICC.

Bij heel wat misdrijven – denk maar aan diefstal, vandalisme, brandstichting of een ongeval met vluchtmisdrijf – is er sprake van glasbreuk. Op de plaats delict worden er glasscherven en minuscule glasdeeltjes gevonden, die veel kunnen vertellen over wat er precies gebeurd is. Zéker als de link gemaakt kan worden met glasdeeltjes aangetroffen op de kledij of in de omgeving van een verdachte. Marc Lannoy, één van de experts van het labo Glas, vertelt: 'Wanneer iemand een venster breekt of in de buurt is wanneer glas explodeert of versplintert, dan worden er glasdeeltjes op die persoon geprojecteerd. Die kleine glasscherven nestelen zich in de kleding, de bivakmuts en in de handschoenen van de dader. Ook in schoenzolen vinden we glasdeeltjes terug: zeker bij een harde ondergrond dringen ze makkelijk in in rubberen zolen.'

Snel handelen is een must

Sporen die veel kunnen vertellen dus, maar dan moet er wel snel gehandeld worden. Acht uur na de feiten is ruw geschat 90% van de glasdeeltjes die zich in de kledij van de verdachte nestelden alweer verdwenen. 'Glasdeeltjes tussen 50 en 500 micron zullen in het textiel blijven zitten, maar het merendeel valt snel op de grond omdat ze niet vastzitten. Daarom moet staalname van die fragmentjes op kledij erg snel gebeuren.' Maar gelukkig is er ook nog onderzoek mogelijk als

de glasdeeltjes wél al grotendeels van de kledij gevallen zijn. 'Je kan ze dan op andere plaatsen gaan zoeken: op de autostoel van de vluchtwagen

bijvoorbeeld, waar je met de tapingtechniek naast eventuele vezels ook kleine glasdeeltjes kan opsporen op het oppervlak van de stoel. Of op het voorwerp dat de dader gebruikte om het glas te breken. En ook op de grond, in de omgeving van de verdachte, kunnen we glasdeeltjes terugvinden. Al zijn die deeltjes wel moeilijker te recupereren omdat je daar ook veel vervuiling hebt.' Uiteraard is het cruciaal dat er uiterst zorgvuldig te werk gegaan wordt bij de staalname én dat de

onderzoekers voldoende gebriefd worden over de omstandigheden van het misdrijf. 'Als de stalen mits de juiste voorzorgen afgenomen worden én correct verpakt worden bij inbeslagname, dan kan een maximum aan fragmenten gerecupereerd worden voor onderzoek. Die overtuigingsstukken komen dan naar ons labo, waarop wij ze onder de microscoop onderzoeken.'

Brekingsindex spreekt boekdelen

In eerste instantie vissen de onderzoekers uit of de verzamelde deeltjes wel degelijk glasdeeltjes

zijn. 'We proberen daarbij glas te onderscheiden van andere transparante substanties, zoals plastic of natuurlijke mineralen die je zowat overal vindt. We observeren de deeltjes onder de microscoop en houden rekening met de glasmorfologie: de structuur van een kristallijne substantie ziet er anders uit dan die van glas, dat eerder een conchoïdale structuur heeft', legt Marc uit. Daarna vergelijken de experts de glasdeeltjes met deeltjes die gevonden zijn op de plaats delict: glasscherven van een gebroken venster, toonbank,... 'Het doel van onze expertise is om een eventuele link aan te tonen tussen glasdeeltjes op een verdachte en glasdeeltjes op de plaats delict. Hiertoe meten we de brekingsindex van het glasfragment: we dompelen het glasdeeltje onder in olie, die we stap voor stap verwarmen. Op een bepaald moment wordt het glasdeeltje onzichtbaar in de olie, omdat het op dat moment dezelfde brekingsindex heeft als de olie bij die welbepaalde temperatuur. Elke glassoort heeft een andere brekingsindex, afhankelijk van de samenstelling van het glas. Door glasdeeltjes met eenzelfde brekingsindex te groeperen en te vergelijken met referentiefragmenten van de plaats delict, kunnen we aan de magistraat aangeven of de glasscherven al dan niet per toeval gevonden zijn op de verdachte of in zijn voertuig. En of er dus een kans is dat de verdachte op de plaats delict aanwezig was op het moment van de glasbreuk. Vinden we glasfragmenten van andere niet-geïdentificeerde bronnen, dan is interpretatie moeilijker: je weet dan immers niet waar de glasdeeltjes vandaan komen. Het spreekt voor zich dat we in onze interpretatie zowel met de hypothese 'à charge' als 'à décharge' rekening moeten houden.'

Meteen accreditatie op zak

Op dit moment is het glaslabo van het NICC het enige labo in België dat dit soort onderzoek doet. Tot 2010 werd er beroep gedaan op universiteiten en op Glaverbel, voor een chemische analyse. Daarbij wordt glas geanalyseerd op de verschillende chemische elementen - natrium, calcium, ... - en andere kleine metaalsporen waaruit het samengesteld is. Deze elementaire analyses bevatten enkel analytische resultaten, geen interpretatie ervan. Ze houden geen rekening met de context van het dossier, noch kunnen ze een mogelijke link tussen verdachte en plaats delict aantonen. 'Bovendien is het een heel dure techniek', zegt Marc. 'Toen ons labo glas in 2010 opgericht werd, hebben we er bewust voor gekozen om zo veel mogelijk low cost onderzoek te doen in een zo kort mogelijke tijdspanne. De methode met de brekingsindex is een relatief simpele techniek, waar we echter zeer gecontroleerd en erg precies metingen mee kunnen doen.'

Als kers op de taart is er de accreditatie voor dit jonge labo. 'We hebben ons labo meteen laten accrediteren: dat toont aan dat onze werkmethode binnen de ISO 17025-norm past. Onze werkwijze werd grondig onder de loep genomen door experts van een internationaal labo, die verifieerden of we volgens de norm werken. Voor onze klanten is dat een garantie dat ze kwaliteit van ons mogen verwachten!' besluit Marc.

KWALITEIT BLIJFT TOPPRIORITEIT

NICC bevestigt én breidt accreditatiescope verder uit

Van forensisch onderzoek hangen mensenlevens af. Logisch dus dat kwaliteit bij het NICC absolute topprioriteit krijgt. Met resultaat, want onlangs slaagden we opnieuw glansrijk voor de controle-audit die het BELAC auditteam bij ons doorvoerde. Bovendien breidden we de scope van onze accreditatie nog verder uit. Ook in 2013 knokken we voor kwaliteit. Directeur-generaal Jan De Kinder en kwaliteitsmanager Thierry De Baere vertellen u er alles over.

Onlangs werd het NICC zélf onder de loep genomen. In september streek een auditteam van de Belgische accreditatie-instelling BELAC gedurende drie dagen bij ons neer om te verifiëren of we als organisatie volledig voldoen - en blijven voldoen - aan de strenge eisen die opgelegd worden door de kwaliteitsnorm

ISO 17025. 'Dat is een internationale norm voor de kwaliteitsbewaking in laboratoria, die eisen stelt aan het NICC als instituut en aan de technische invulling van wat we doen in onze labo's', licht Thierry De Baere toe.

Garantie op kwaliteit

Een extern team kwam de gehele werking van het NICC controleren. 'Van opleiding die we organiseren voor ons personeel, over de beschrijving en validatie van onze onderzoeksmethodes tot hoe we ons beschermen tegen mogelijke contaminatierisico's: de norm dekt een ruim kader', zegt Thierry. Een geaccrediteerd instituut wordt immers niet alleen getest op de werking van zijn kwaliteitssysteem zelf, maar ook op technische competentie. Een accreditatie garandeert dat het instituut volledig onderbouwde en kwalitatief hoogstaande methodes hanteert én dat het personeel dat die methodes toepast, competent is. 'Onze accreditatie is een garantie voor onze klanten dat alles wat we doen van goede kwaliteit is én dat we op hetzelfde niveau zitten van wat er internationaal op dit moment bereikt is. Samen met andere landen zijn we koploper in de evoluties op het vlak van forensisch onderzoek', aldus Thierry.

Steeds ruimere accreditatiescope

Eenmaal geaccrediteerd, krijg je als labo op vijf jaar tijd drie keer een toezicht. Na vijf jaar wordt opnieuw een hele grondige audit gedaan. Maar het NICC doet daar graag nog een schepje bovenop. Directeur-generaal Jan De Kinder: 'Elk toezicht is voor ons een gelegenheid om het aantal analyses binnen de accreditatiescope verder uit te breiden. Geleidelijk brengen we zo ons volledige activiteitenpanel onder accreditatie. Op dit moment zijn onze labo's DNA, Toxicologie, Mechanische Ballistiek, Kruitsporen, Verf, Glas en Veiligheidsinkten, Brand, Microsporen en Textiel geaccrediteerd. Enkel het labo Drugs heeft nog geen accreditatie op zak: daar werken we wél al volgens de normen van het kwaliteitssysteem, maar administratief is nog niet alles volledig in orde voor de officiële accreditatie. Dat is dan meteen ook ons doel voor dit jaar.'

Verankerd in alles wat we doen

Maar waarom is kwaliteit nu zo doorslaggevend voor het NICC? 'Omdat er mensenlevens mee gemoeid zijn', zegt Jan De Kinder. 'Gedegen forensisch onderzoek kan voorkomen dat mensen onjuist veroordeeld worden, maar ook dat daders vrij blijven rondlopen en nog verder misdrijven plegen. Binnen juridisch onderzoek moeten we altijd goed onderbouwde resultaten aanbieden. Er mag gewoon geen twijfel zijn over het resultaat dat je doorstuurt. Aan de hand van ons kwaliteitssysteem proberen we alle mogelijke factoren die resultaten minder accuraat zouden maken, te elimineren.' Het spreekt dan ook voor zich dat het NICC dat kwaliteitssysteem zo breed mogelijk in de organisatie wil implementeren: om die reden combineren verschillende medewerkers

van het instituut hun werk in één van de labo's met een deeltijdse taak als kwaliteitsmedewerker. 'We zijn van mening dat ons kwaliteitssysteem verankerd moet zijn in onze werking. De drijvende kracht moet in onze labo's zitten. We hebben onze mensen nodig om het kwaliteitsproces draaiende te houden en geïmplementeerd te krijgen', zegt Thierry.

Een werk dat nooit af is

Ook in de toekomst blijft kwaliteit absolute topprioriteit voor het NICC. Niet alleen willen we de accreditatie maximaal uitbreiden, we willen de kwaliteitsprincipes ook nog verder verankeren in de werking van het NICC als geheel. Thierry vertelt: 'Kwaliteit is een levend gegeven en vergt opvolging. Bovendien omhelst kwaliteit ook hoe we communiceren met onze klanten: daarom organiseren we elke 2 à 3 jaar een tevredenheidsenquête, waaruit we leren wat nog beter kan.' Daarnaast hecht het NICC ook veel belang aan opleiding en informatie. Zo worden er bijvoorbeeld regelmatig opleidingen georganiseerd voor de technische en wetenschappelijke politie over een optimale staalname - met zo weinig mogelijk risico op contaminatie - en briefen we onze klanten over de manier waarop stalen best naar ons verstuurd worden. 'Tot slot willen we onze experts ook nog meer opleiden in de niet-technische facetten van hun job: bijvoorbeeld door hen te leren hoe ze hun resultaten presenteren op een assisenzaak of hoe de communicatie met magistraten en politiediensten nog vlotter

kan', zo zegt Thierry.

Mee in de bres voor nieuwe internationale norm

En alsof dat nog niet voldoende werk op de kwaliteitsplank is: het NICC werkt daarnaast actief mee aan een nieuwe internationale norm voor forensisch onderzoek. Thierry vertegenwoordigt België binnen een projectgroep van verschillende Europese forensische experts die streven naar een nieuwe norm voor gestandaardiseerd forensisch onderzoek. 'Internationaal gezien is de ISO 17025-norm de standaard. We

passen deze norm toe op de forensische wereld, maar in feite is het een erg algemene norm. Vanuit het internationale forensische veld is er heel veel vraag naar een specifiekere normbeschrijving voor forensisch onderzoek. En dat is iets waar we ons bij het NICC maar wat graag voor engageren', besluit hij.

NICC START MET INTERNATIONALE UITWISSELING DNA-GEGEVENS

PIES-project evalueert en stimuleert implementatie Verdrag van Prüm

Sinds november 2012 coördineert het NICC het Europese PIES-project dat de uitwisseling van DNA-gegevens tussen Europese landen bij gerechtelijke onderzoeken zal ondersteunen, evalueren en versterken. Het doel is om het Verdrag van Prüm in België operationeel te maken.

Op 27 mei 2005 werd het Verdrag van Prüm ondertekend: een verdrag dat de uitwisseling van onder andere DNA, vingerafdrukken en verkeersgegevens tussen 7 Europese landen regelt. Het ultieme streefdoel van het verdrag is een betere grensoverschrijdende samenwerking van politie en justitie. Het verdrag werd in het kader van de Beslissing 2008/616/JAI van 23 juni 2008 omgezet en nu is de uitwisseling mogelijk tussen alle EU-landen. Maar vooraleer het zover is, moet er nog een hele weg afgelegd worden..

Internationaal project met steun van Europa

Met het PIES-project, hoopt het NICC een belangrijke stap in de goede richting te zetten op het vlak van uitwisseling van DNA-gegevens met andere lidstaten door nieuwe elementen aan te reiken in de afhandeling van gerechtelijke onderzoeken. Het gaat om een driejarig Europees project dat de forensische uitwisseling van DNA-gegevens bestudeert en stimuleert. Het NICC diende hiertoe een fondsaanvraag in bij de Europese Commissie, in samenwerking met Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Patrick Jeuniaux (onderzoeker) en Vanessa Vanvooren (beheerder van de nationale DNA-databanken) zijn verantwoordelijk voor het project bij het NICC. Patrick licht toe: 'Het PIES-project omvat een hele reeks van activiteiten die de uitwisseling van DNA-gegevens tussen Europese

landen moeten ondersteunen. Omdat de initiële projectaanvraag ons initiatief was, coördineren wij het project. En vermits de nationale databank van DNA-gegevens ondergebracht is binnen het NICC, willen wij vooral klaar zijn om de grote stroom van nieuwe gegevens aan te kunnen.'

Op zoek naar een hit

Concreet betekent die uitwisseling dat België in de toekomst bijvoorbeeld DNA-gegevens zal ontvangen uit Frankrijk of Nederland, om ze te vergelijken met de Belgische gegevens. Patrick vertelt: 'Het idee van de uitwisseling is dat we onderling op een automatische manier anonieme DNA-gegevens vergelijken. Is er bijvoorbeeld een DNA-profiel gevonden op een plaats delict in Frankrijk en vinden we datzelfde DNA-profiel in België, dan kunnen we na de uitwisseling zeggen dat er een zeer grote waarschijnlijkheid is dat een zelfde persoon zijn DNA-profiel in de 2 landen heeft achtergelaten. Van zodra we zo'n overeenkomst vinden, kunnen de justitionele en politionele instanties van beide landen elkaar contacteren en vanaf dat moment op een niet-automatische, manuele wijze meer persoonlijke gegevens uit het dossier uitwisselen.'

Nood aan extra mankracht

Uiteraard komt er op elk van de deelnemende landen binnenkort een massa nieuwe informatie af,

eens de uitwisseling van DNA-gegevens effectief van start gaat. Het project en het goedgekeurde fonds zal wat betreft het NICC dan ook – onder andere – dienen om nieuwe mensen aan te werven, zodat de extra DNA-gegevens ook daadwerkelijk behandeld kunnen worden. 'In sommige landen is de uitwisseling al operationeel', gaat Patrick verder. 'Frankrijk en Nederland wisselen al automatisch DNA-profielen uit. Vooral Nederland is op dat vlak al sterk gevorderd en heeft al met heel wat landen akkoorden. België heeft op dit moment nog met geen enkel land een connectie, maar we zijn volop bezig om de akkoorden rond te krijgen en alles operationeel te maken. Het is iets dat we stap voor stap moeten aanpakken. De internationale uitwisseling brengt immers heel wat obstakels met zich mee. Alleen al omdat sommige landen er nog niet de infrastructuur voor hebben, of omdat ze zoals wij nog niet het nodige personeel hebben om de stroom van bijkomende gegevens aan te kunnen. Sommige landen zijn ook op het vlak van de wetgeving nog niet klaar voor de uitwisseling, zoals België bijvoorbeeld.'

Samen werken aan een effectieve uitwisseling

Initieel was de aanvraag van het NICC voornamelijk bedoeld om extra mensen aan te werven, maar al snel werd duidelijk dat er dieperliggende vragen waren. 'We beseften immers dat de uitwisseling van de persoonlijke gegevens tussen landen onderling niet eenvoudig zou zijn, omdat elk land anders werkt. Dat is iets dat we ook willen uitzoeken binnen dit project. Bovendien willen we ook onderzoeken hoe nuttig de uitwisseling van de DNA-profielen zal zijn: welke impact zal het

hebben op de gerechtelijke onderzoeken? Om die reden hebben we ook andere landen gevraagd om mee in het project te stappen.' Op dit moment lopen er verschillende onderzoeksprojecten binnen het kader van het PIES-project. Zo doet de universiteit van Northumbria een studie over factoren die misdrijven kunnen verklaren en zet ze modellen op die ophelderen waarom op de ene plek meer DNA-profielen gevonden worden dan op de andere. Frankrijk heeft op zijn beurt een biostatisticus aangeworven om de optimale uitwisselingscondities voor Frankrijk uit te dokteren, en aan de universiteit van Leiden bestudeert een doctoraatsstudente de

effectiviteit van de DNA-gegevensuitwisseling. 'En voor al die projecten werken de verschillende landen samen', zegt Patrick. 'Bijna elke week overleggen we via mail of telefoon, en in maart zitten we allemaal samen in Den Haag voor een stand van zaken over alle lopende studies.'

Operationeel worden op internationaal niveau

Binnen dit en drie jaar wil het NICC dankzij het PIES-project klaar zijn om de nieuwe DNA-profielen met routine te behandelen. 'Nu willen we goed begrijpen hoe de uitwisseling in zijn werk zal gaan. Goede procedures uitwerken en voor onszelf duidelijk maken wat we met die profielen gaan doen. We moeten ons informaticasysteem op punt zetten om dat allemaal te managen. Waar

we nu operationeel zijn op nationaal niveau, willen we onze databank klaarmaken op internationaal niveau. We gaan ook – eens de uitwisseling een feit is - het nut van de internationale DNA-gegevens voor België onderzoeken en evalueren. Proberen inschatten wat er bijvoorbeeld één jaar na het vinden van een hit gebeurd is met die overeenkomst. Heeft de magistratuur daarop gereageerd? En zo ja, hoe? En net zoals Nederland de geografische verspreiding van profielen zal bijhouden, zo zullen ook wij statistische analyses doen van de geografische verspreiding in België', besluit Patrick. Dat het een boeiend project wordt, zo veel is zeker...

With the financial support of the Prevention of and Fight against Crime Programme
European Commission - Directorate-General Home Affairs

VERGOEDINGEN VOOR JURIDISCHE TWEDELIJNSBIJSTAND ONDERZOCHT

NICC & ULG maken stand van zaken op

Omdat de werking van de juridische tweedelijnsbijstand – de zogenaamde ‘pro deo’ bijstand voor mensen met een beperkt inkomen – zowel bij de overheid als bij de advocatuur nogal wat controverserig uitlokt, kreeg het NICC van de minister van Justitie de opdracht om hieromtrent wetenschappelijk onderzoek te doen. De doelstelling? Een cijfermatige stand van zaken opmaken, die helpt om de controverse te objectiveren.

Het systeem van de juridische tweedelijnsbijstand zorgt al langer voor ontevredenheid. Bij de overheid, omdat die haar bijstandsbudget al een tiental jaar gestaag ziet toenemen, maar ook bij de advocaten, omdat het huidige systeem onzekerheid van inkomsten met zich meebrengt doordat de bedragen die toegekend worden aan de punten die ze voor hun tussenkomst factureren, variëren. Maar ook de Salduz-wet was olie op het vuur: die voorziet immers dat iedereen recht heeft op bijstand door een advocaat vanaf het eerste verhoor door politie of onderzoeksrechter. Sinds de wet in voege trad, namen nog meer mensen hun toevlucht tot de juridische tweedelijnsbijstand. Redenen genoeg om het huidige vergoedingssysteem aan een grondig onderzoek te onderwerpen. Het NICC – dat voor de gelegenheid ook de expertise inriep van het *Centre de Recherche et d'Interventions Sociologiques* van de Universiteit van Luik – kreeg de opdracht om op vier maanden tijd de situatie in kaart te brengen. Christophe Mincke, operationeel directeur Criminologie bij het NICC, vat het onderzoek samen.

Veel vaker een beroep op tweedelijnsbijstand

‘Eerst en vooral hebben we inderdaad vastgesteld dat er aanzienlijk vaker een beroep gedaan wordt op de juridische tweedelijnsbijstand dan pakweg tien jaar geleden’, steekt Christophe van wal. ‘Zowel bij de *Orde van Vlaamse balies* als bij de *Ordre des barreaux francophones et germanophones* nam het jaarlijks aantal

punten dat door advocaten werd aangegeven, toe. We noteerden een gemiddelde stijging van 169.872,96 punten in 10 jaar. Tegelijk stelden we vast dat ook het totaal aantal afgesloten dossiers in gelijke mate toenam met gemiddeld 134.597 bijkomende afgesloten dossiers voor diezelfde periode.’

Minder punten per dossier dan tien jaar geleden

Een tweede vaststelling van de onderzoekers was dat een gelijk dossier vandaag gemiddeld minder punten oplevert dan tien jaar geleden. Christophe: ‘Het gemiddeld aantal punten per dossier daalt lichtjes van 16,5 in 2001-2002 tot 15,5 in 2010-2011. Dat is te verklaren door de ontwikkeling van een kwaliteitsgericht beleid op dat vlak en door de vrij strikte controles op het niveau van de ordes en de balies. In elk geval wijst niets op een overdreven verbruik van punten per dossier en dus een problematische praktijk bij de balies. Integendeel, de cijfers bevestigen dat de toename van het budget voor de juridische tweedelijnsbijstand in hoofdzaak toe te schrijven valt aan het toenemende aantal dossiers. Of anders verwoord, de rechtszoekenden op Belgisch grondgebied doen verhoudingsgewijs meer een beroep op de juridische bijstand dan voorheen.’

Budget te vergelijken met Frankrijk

Uit het onderzoek bleek ook dat België een vergelijkbaar budget per inwoner aan tweedelijnsbijstand besteedt als Frankrijk: waar België gemiddeld 6,14 euro

per jaar per inwoner besteedde in 2011, trok Frankrijk hier gemiddeld 4,8 euro per jaar voor uit. Redelijke bedragen, zeker als je ze vergelijkt met Nederland waar er gemiddeld 27,78 euro per jaar besteed wordt aan tweedelijnsbijstand. Met andere woorden: het Belgische budget per inwoner ligt in lijn met dat van andere landen en het aantal punten dat gefactureerd wordt per dossier stijgt niet, integendeel. Blijft dus enkel de toename van het aantal dossiers van juridische tweedelijnsbijstand, die verklaart waarom de overheid haar budget hiervoor jaar na jaar ziet toenemen.

Overblijvende vragen?

Maar hoe komt het dat rechtszoekenden in België nu veel vaker een beroep doen op de juridische bijstand? ‘Dat moet verder onderzoek uitwijzen. Het is in ieder geval niet zo dat de groep mensen die in aanmerking komen voor de bijstand groter wordt: die groep blijft immers vrij stabiel in aantal. En we stelden ook geen misbruik of overconsumptie vast, noch een inhaalbeweging doordat sommige groepen een betere toegang tot justitie zouden gekregen hebben.’ Het onderzoek sluit dan ook af met een aantal pistes om de stijgende kostprijs van juridische tweedelijnsbijstand onder controle te krijgen. ‘Dat neemt niet weg dat een aantal essentiële vragen open blijven. Welk effect heeft het huidige beleid bijvoorbeeld op het terrein? Welk effect zal de Salduz-wet hebben de komende jaren? In welke mate komen we tegemoet aan de bijstandsbehoefte van minderbedeelde groepen? Hoe kunnen we de kosten onder controle houden, zonder daarom de toegang tot justitie te beperken voor economisch zwakkeren? Het zijn vragen die niet behandeld konden worden binnen het korte tijdsbestek van ons onderzoek, maar die wel de complexiteit van de thematiek aantonen’, merkt Christophe nog op.